

INTERJÚ

„Folyamatos fejlődés és tanulás szervezeti és egyéni szinten egyaránt”

Interjú Prof. Dr. Polt Péter legfőbb ügyész úrral

‘Continuous development and learning at both organisational and individual level’

Interview with Prof. Dr. Péter Polt, Prosecutor General

Dános Valér

Prof. Dr., főszerkesztő, egyetemi magántanár,
ny. rendőr vezérőrnagy
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
valer.danos@bm.gov.hu

Szabó Csaba

Dr. PhD, főszerkesztő-helyettes, egyetemi docens, rendőr
alezredes
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
csaba.szabo3@bm.gov.hu

Absztrakt

Hazánkban valamivel több mint másfél évszázados múltra tekint vissza az ügyészségi szervezet. Habár előfordult, hogy egyes történelmi korokban feladatait, funkcióit, szerepköreit torzították az aktuális hatalmi érdekek, az 1989-es rendszerváltozást, illetve hazánk európai uniós csatlakozását követően elmondhatjuk: napjaink ügyészségi szervezete egy demokratikus jogállamhoz méltó, a digitális kor kihívásaihoz megfelelően alkalmazkodó, a tudomány és gyakorlat eredményeit egyaránt felhasználó szervezetként jellemezhető. E havi interjúnk keretében prof. dr. Polt Péter legfőbb ügyész úr engedett betekintést az uniós igazságügyi együttműködés megvalósulásának gyakorlatába, a Legfőbb Ügyészségnél és az ügyészi szervezetnél zajló informatikai fejlesztésekbe, illetve a Legfőbb Ügyészség aktív közreműködésével megalkotott 2017-es, a büntetőeljárásról szóló törvény jogalkotói szándékának bevalásába. Főügyész úrral Dános Valér főszerkesztő és Szabó Csaba főszerkesztő-helyettes beszélgetett.

Kulcsszavak: interjú, Legfőbb Ügyészség, jogalkotás

Abstract

The prosecution service in our country has a history of just over a century and a half. Although its tasks, functions and roles have been distorted by the interests of power in certain historical periods, following the change of regime in 1989 and Hungary's accession to the European Union, we can say that the prosecution service of today can be described as an organisation worthy of a democratic constitutional state, which is well adapted to the challenges of the digital age and which uses the results of both science and practice. In this month's interview, Prof. Dr. Péter Polt, Prosecutor General, gave us an insight into the practice of implementing EU judicial cooperation, the IT developments at the Prosecutor General's Office and the prosecution organisation, and the implementation of the legislative intentions of the 2017 Act of the Prosecutor General's Office, which was actively drafted with the active participation of the Prosecutor General's Office. Mr. Prosecutor General was interviewed by Valér Dános Editor-in-Chief and Csaba Szabó, Deputy Editor-in-Chief.

Keywords: interview, The Prosecution Service of Hungary, legislation

Mintegy 150 évvel ezelőtt jött létre Magyarországon a bíróságoktól független Magyar Ügyészség. Mit jelentett akkor ez a függetlenség az állam és az igazságszolgáltatás életében? A történelmi idők során hogyan változott ezen függetlenség funkciója, jelentősége?

Két évvel ezelőtt, 2021-ben ünnepeltük a modern magyar ügyészség megalapításának 150 éves évfordulóját, ugyanis 1871. június 10-én fogadta el az Országgyűlés a királyi ügyészségről szóló 1871. évi XXXIII. törvénycikket. Akkor a jogalkotó egy centralizált ügyészséget hozott létre, amelynek legfőbb feladata az igazságszolgáltatással összefüggésben az állam közérdekeinek képviselése volt. Az első ügyészségi törvénnyel egy, a napóleoni francia mintát követő, hierarchikus és az igazságügyi miniszter felügyelete alatt álló szervezet jött létre, amely függetlenedett a bírósági szervezetrendszerrel, de egyúttal igazodott annak igazgatási rendjéhez is. Érdekességként érdemes megemlíteni, hogy annak idején a törvényjavaslat tárgyalása során éles vita bontakozott ki az Országgyűlésben az ügyészség alkotmányos helyzetével összefüggésben, végül azonban néhány szavazattal a végrehajtó hatalomnak alárendelt koncepció győzött, az akkori kormányzat elképzeléseinek megfelelően.

Ez a működési modell abban az időben nem volt egyedülálló jelenség, sőt Európában elterjedt megoldásnak számított. Fel sem merült, hogy a királyi ügyészség ne szakmai alapon végezné a munkáját. Sőt, az idő előrehaladtával az ügyészség feladatköre egyre bővült, a dualizmus korában például a szervezet részesévé vált az ügyvédek, közjegyzők elleni fegyelmi eljárásoknak is. A 20. század elejére már egységes normatív környezetben működött az egész ország területén az ügyészség.

Az elvben már addig is létező koronaügyészi intézmény a büntető perrendtartás hatálybalépésével kezdte meg működését. A koronaügyész személyére – a kormány útján – az igazságügy miniszter tett javaslatot, a kinevezési jogkör pedig az uralkodót illette meg. A jogállása több szempontból is sajátos volt. A legmagasabb rangú ügyészként nem volt tagja az ügyészi szervezetnek, fő feladatát az képezte, hogy a jogegység biztosítása érdekében a jogerős törvénysértő bírósági döntésekkel szemben perorvoslattal éljen a Kúria előtt.

A II. világháborút követően, 1945 után új korszak kezdődött a magyar ügyészség történetében. Az államszervezetet az uralkodó politikai erők mindinkább igyekeztek szovjet mintára felépíteni. Ezt szolgálta az 1949-es alkotmány, valamint néhány évvel később a Magyar Népköztársaság Ügyészségéről szóló 1953. évi 13. törvényerejű rendelet is. Ettől kezdve a kommunista párt meghatározó befolyást gyakorolt az ügyészi szervezetre, amelyet az Országgyűlés által választott és annak felelős legfőbb ügyész irányított és vezetett. Az ügyészség feladata a törvényesség feletti őrökös lett. Paradox helyzet alakult ki: az új rendszerben az ügyészség formálisan már nem a végrehajtó hatalomnak alárendelten működött, hanem attól függetlenül, mégis az ügyészségen létező pártszervezeteken keresztül összemérhetetlenül nagyobb lett a politikai befolyás, és a szakmai szempontokat figyelmen kívül hagyó „kéresek” szerepe, mint

a királyi ügyészség időszakában, amikor az igazságügyi miniszter jogosult volt az ügyészi szervezet irányába utasításokat adni.

Az 1989-ben történt rendszerváltozást követően megkezdődött a jogállami elvek beépítése az ügyészséget érintő szabályozásba is. Az alkotmányreform maga után vonta az 1972. évi ügyészségi törvény módosítását is, amely kimondta, hogy az ügyészség független igazságszolgáltatási szervezet, ami csak a törvényeknek és a jogszabályoknak van alárendelve. Bár az 1990-es évek elején még visszatérő, olykor heves szakmai és politikai vita folyt az ügyészség lehetséges alkotmányos helyzetéről, ezek a viták idővel csitulnak. Jóllehet számtalan érvet sorakoztattak fel az érintettek a végrehajtó hatalom alá rendelt és az attól függetlenül működő ügyészség mellett és ellen, végül maradt a ma is ismert megoldás.

Úgy vélem, az Alaptörvény elfogadása újabb mérföldkőnek számított az ügyészség történetében. Az alkotmányozó hatalom ugyanis deklarálta, hogy a szervezet a hatalmi ágak közül leginkább az igazságszolgáltatáshoz sorolható. Ez pedig önmagában feltételezi a függetlenséget, a pártatlanságot és a kizárólag szakmai alapon meghozott döntéseket.

Másik kerek évforduló a szervezet életében, hogy 1953-ban került sor a Legfőbb Ügyészség mai formájában ismert felállítására, illetve a legfőbb ügyész megválasztására, tehát idén ünnepli fennállásának 70. évfordulóját. A dualizmus időszakában még csak koronaügyészséget láthatunk, a II. világháborút követően már találkozhatunk a Legfőbb Államügyészség intézményével. Az elnevezés módosulásán túl van-e további különbség a két szervezet hatásköre, feladatrendszere között? Az ügyészségi szervezet egészének működésére nézve mi indokolta egy „legfőbb” szerv létrehozását?

A Legfőbb Államügyészség és az 1953-ban felállított Legfőbb Ügyészség – valamint az e szervezetek élén álló legfőbb államügyész, illetve legfőbb ügyész – funkciója, feladatköre alapjaiban eltért a korábbi koronaügyész hatáskörétől. Az adott korban – másfél évszázaddal ezelőtt – a királyi ügyészség, majd néhány évtizeddel később az attól részben függetlenül működő koronaügyész modern megoldásnak számított, a rendszer hatékonyan működött. Az ügyészség működését alapjaiban befolyásoló körülmények megváltozása azonban szükségszerűen maga után vonta a fejlődés igényét. A problémát nem feltétlenül a forma megváltozása, hanem az új forma tartalommal való megtöltése jelentette. A Legfőbb Államügyészség, majd később a Legfőbb Ügyészség létrehozása összekapcsolódott azzal, hogy az ügyészi szervezet lényegében elvesztette tényleges szakmai függetlenségét. Ennek oka azonban nem a formális szervezeti megoldás változtatása, hanem a már említett közvetlen – az ügyészségi pártszerveken

keresztül – történő politikai irányítás volt. A szervezet a kommunista politikai erők martalékvá vált, és sajnos sok esetben a diktatúra fenntartásához járult hozzá. Természetesen abban az időben is voltak olyan ügyészek, akik a munkájukat szakmai alapon, tisztességesen látták el, azonban mindez – különösen bizonyos ügycsoportokat érintően – nem feltétlenül volt általános.

Az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltozás egészen új helyzetet teremtett: lehetőség adódott arra, hogy a Legfőbb Ügyészség betölthesse azt a funkciót, amelyet jogállami keretek között, szakmai alapon be kell töltenie. Úgy gondolom, kijelenthető: az 1950-es, 1960-as években kialakult és a jelenleg működő Legfőbb Ügyészség között alapvető tartalmi különbség van. Az igazságszolgáltatás részeként működő önálló ügyészi szervezet a Legfőbb Ügyészség szakmai irányításával csak a törvényeknek van alávetve, és önálló alkotmányos tényezőként részese a jogállami berendezkedésnek.

A szervezet létrehozása óta jelentős társadalmi és technikai változások történtek világunkban. Hogyan jelentek meg ezek a napi feladatellátásban a szervezet megalapításától napjainkig?

Általában a jogalkalmazók, és különösen az igazságszolgáltatás közreműködőjeként funkcionáló ügyészség társadalmi jelenségekre reagál, alkalmazva az adott helyzetre rendelt jogi normákat. A minket körülvevő világ azonban folyamatosan változik, amely jelentős hatással van a társadalmi folyamatokra, az egyes emberek viselkedésére, attitűdjeire, vágyaira, céljaira. E folyamatoknak természetes velejárója, hogy a társadalomra valamilyen formában veszélyt jelentő magatartások jellege, struktúrája is folyamatosan változik. A bűnözéssel szembeni hatékony fellépés feltételezi, hogy a jogalkalmazók is követik a változásokat, és igyekeznek azokhoz alkalmazkodni. Egyértelműen kijelenthető: az ügyészség kizárólag folyamatos szakmai megújulás mellett lehet eredményes. Ehhez természetesen szükséges egy stabil szervezeti háttér, amely véleményem szerint immáron adott.

Az alkalmazkodásnak és a megújulásnak azonban vannak korlátai. Jogalkalmazóként megpróbálunk hatékony választ adni az új jelenségekre, de ezt csak a meglévő jogszabályi környezet keretei között tehetjük meg, figyelembe véve a jogbiztonság követelményét. Amennyiben a hatályos jogszabályok nem bizonyulnak hatékonyak, jelzéssel élhetünk a jogalkotók irányába, azonban a jogszabályok módosítása nélkül további lehetőségünk ekkor jogállami keretek között nincsen.

A másik nagyon fontos szempont, hogy a jogszabályi és jogalkalmazói „alkalmazkodás” kizárólag a társadalom védelmét szolgálhatja, valós társadalmi változásokra reagálva. A modern magyar ügyészség történetét szemlélve

megfigyelhető, hogy 1945 után, egészen a rendszerváltozásig a jogalkotói és jogalkalmazói cél elsősorban – alkalmanként kizárólag – az uralkodó politikai elit védelme, tehát nem a társadalom valós igényének kielégítése volt. Éppen erre figyelemmel természetes, hogy ideális esetben a rendszerbe olyan garanciális elemek vannak beépítve, amelyek bizonyos tehetetlenségi erőt jelentenek a jogalkalmazók, így az ügyészség számára is. Ezek a jellemzők, amelyekről az imént beszéltem, a modern magyar ügyészség létrehozása óta lényegében nem változtak. Minden korszaknak megvolt a maga jelentőségteljes változása, átalakulása – például korábban az autók, ma a mesterséges intelligencia megjelenése –, a kérdés csupán az, hogy erre az ügyészségnek sikerült-e jogállami keretek közt reagálnia, és valóban a társadalom védelmét szolgálnia.

Személyesen is nagyon fontosnak tartom a folyamatos fejlődést, tanulást. Ez igaz szervezeti és egyéni szinten egyaránt. Kifejezetten arra törekszünk, hogy az ügyészség proaktívan álljon hozzá a változásokhoz, próbáljuk meg előre feltérképezni a várható új kihívásokat. Természetesen ez nem minden esetben lehetséges. Például a koronavírus-járványt vagy az orosz–ukrán háborút évekkel korábban nem lehetett megjósolni, így ezekre gyorsan kellett reagálnunk. Vannak azonban olyan jelenségek – például a már említett mesterséges intelligencia –, amely lassabban szívárog be az életünkbe, így jogalkalmazóként és büntetőjogászként részben előre tudunk tervezni.

Magyarország európai uniós csatlakozása az igazságügyi együttműködés révén hatott az ügyészség munkájára is. Hogyan jelent ez meg a gyakorlatban?

Visszautalva az előző kérdésre adott válaszomra: az uniós csatlakozás olyan változás volt az ügyészség életében, amely előre tervezhető volt, így idejében fel lehetett rá készülni. A csatlakozás az igazságügyi együttműködés terén a magyar ügyészség részéről is komoly szemléletváltást követelt, a saját jogrendszer prioritásának elvét – amely általában minden ország esetében meghatározza a bűnügyi együttműködést – felváltotta a közös európai értékrend elsődlegessége. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy változással nemcsak a magyar ügyészségnek, és általában az igazságszolgáltatás hazai szerveinek kellett számolnia, hanem lényegében azoknak az országoknak is, amelyek már tagjai voltak az Európai Uniónak. Ennek az az oka, hogy az igazságügyi, és ezen belül a bűnügyi együttműködés olyan rohamosan változott, fejlődött az Európai Unión belül, amely nem csak az újonnan csatlakozott tagállamok részéről követelt gyors alkalmazkodást.

Talán érdemes röviden kitérni arra, hogy az igazságügyi együttműködés eredetileg – még az Európai Gazdasági Közösség időszakában – nem tartozott azon területek közé, amelyeket az érintett országok közösen kívántak menedzselni.

Később, az Európai Unió létrehozásával, és különösen a schengeni övezet kialakításával azonban olyan helyzet alakult ki, amely a tagállamokat – szándéktól függetlenül – arra kényszerítette, hogy a korábbiaknál jóval szorosabb és hatékonyabb kapcsolatot tartsanak fenn a büntető igazságszolgáltatás területén is. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy a szándék egyébként ne lett volna meg a szorosabb együttműködésre a tagállamok részéről, csupán azt, hogy a folyamatot számos tényező gyorsította. A határok minden akadály nélküli átjárhatósága, az uniós állampolgárság létrehozása mind abba az irányba hatott, hogy a bűnözés az Európai Unión belül lényegében egyre kevésbé vette figyelembe az egyes tagállamok határait. Ilyen körülmények között pedig a bűnüldözés is csak uniós összefogás mellett lehetett eredményes. Ennek legfontosabb feltétele a kölcsönös elismerés, illetve a kölcsönös bizalom elve.

Magyarország tehát egy olyan időszaban csatlakozott az Európai Unióhoz, amikor a bűnügyi igazságügyi együttműködés a korábbi tagállamok között is rohamosan fejlődött. Úgy gondolom, a magyar ügyészség hamar alkalmazkodott az új helyzethez, a gyakorlatban említésre méltó nehézségek nem merültek fel. Hamar megtanultuk alkalmazni azokat az uniós normákat, amelyek alapját a kölcsönös bizalom és a kölcsönös elismerés képezte és képezi a mai napig. Csak hogy a legfontosabb jogintézményeket említsem: az európai elfogatóparancs alkalmazása Magyarországon hamar zökkenőmentessé vált; a tagállami büntetőítéletek elismerése tárgyában – az ügyészség szakértői munkájának is köszönhetően – egy európai mérce szerint is kifejezetten modern magyar szabályozás született; az európai nyomozási határozatról az irányelv elfogadását követően, még az implementációs időszak lejártát megelőzően képzéseket tartottunk az ügyészek számára, lényegében elsőként Európában. Úgy gondolom, a magyar jogalkalmazók méltán lehetnek büszkék a teljesítményükre.

Legfőbb ügyész urat márciusban az Európai Unió tagállamai Legfelsőbb Bíróságai mellett működő ügyészségek vagy azonos jogállású intézmények hálózata alelnökévé választotta. Az unió működésében milyen súllyal bír a szervezet? Hogyan értékelhetjük a megválasztás jelentőségét legfőbb ügyész úrra, illetve a szervezetre nézve?

A hálózatot Jean-Louis Nadal, a francia semmítőszék melletti akkori legfőbb ügyész kezdeményezésére 2009-ben hozták létre, szakmai együttműködési fórum céljából, ahol nemcsak az aktuális szakmai kérdések vannak általában napirenden, hanem kapcsolatépítő (networking) jellegű témák is. A hálózat (NADAL Network) legfőbb ügyészei évente legalább egy alkalommal üléseznek, ahol megvitatják az ügyészi szervezeteket érintő aktuális problémákat.

A szervezet alapszabálya szerint a tagok sorában nem csak az uniós tagállamok legfőbb ügyészei foglalnak helyet: a hálózat nyitott más európai és európa tanácsi tagállamok felé is, részükre megfigyelő státuszt biztosítva. Az Európai Unión kívüli országok jelenléte lehetővé teszi a sokkal szélesebb körű, komplexebb témák feldolgozását is, amely fontos hozzáadott értéket jelent a hálózat munkájában.

Az elnökség a hálózatban mindig három választott főből áll. Minden esetben az aktuális vendéglátó ügyészség vezetője az elnök, az egyik alelnök pedig az előző évi, míg a másik a következő évi vendéglátó ügyészség vezetője. A magyar Legfőbb Ügyészség 2012 májusában már otthont adott a hálózat éves konferenciájának és közgyűlésének, így azzal, hogy 2023 májusában a hálózat bécsi ülésén és közgyűlésén egyhangú szavazással alelnökké választottak, egyben azt is jelenti, hogy 2025 májusában az elnökségem idején – immár második alkalommal – ismét Magyarország fogadja a hálózat tagjait.

A 2025. évi konferenciára kitűzött szakmai célunk között szerepel olyan új, globális, így valamennyiünket érintő témák megvitatása is, mint a mesterséges intelligencia alkalmazása az igazságszolgáltatásban, a kiberbűnözés aktuális kérdései, valamint a legfrissebb uniós jogalkotási irányok, irányelvek, rendeletek ügyészi szervezeteket érintő rendelkezéseinek áttekintése is.

A 2025. évi konferencia megrendezése egyrészt egyértelműen emeli a magyar ügyészi szervezet nemzetközi presztízsét, ezen kívül pedig az a körülmény, hogy a hálózat munkájában, szakmai tevékenységében közvetlen részvételt vállalunk, a hálózat szakmai tevékenységének irányát az elnökségben alakítani tudjuk, a szervezet jövőjére hatással vagyunk, és a hálózat fejlődési folyamatának részei lehetünk. A magyar ügyészi szervezet minden együttműködést biztosít ahhoz, hogy a hálózat fontos és megkerülhetetlen legfőbb ügyészi fórumként, intézményként működjön a továbbiakban is.

2023 elején a Legfőbb Ügyészség csatlakozott az e-Evidence nemzetközi (uniós) igazságügyi és nyomozati adatcsere platformhoz. Milyen előzmények vezettek Magyarországra csatlakozásához? Milyen jelentőséggel bír a rendszer az azt alkalmazó szervek hatékonyságára? Milyen tapasztalataik vannak eddig az adatcsere platform működésével kapcsolatban?

A közelmúltig problémát jelentett az európai nyomozási határozatok (ENYH) és az ezek útján beszerzett bizonyítékok gyors és biztonságos továbbítása a másik tagállam igazságügyi hatóságának. A Legfőbb Ügyészség az Igazságügyi Minisztériummal konzorciumban sikeresen pályázott támogatásért az Európai Bizottság által létrehozott úgynevezett e-Evidence rendszerhez való csatlakozás feltételeinek megteremtésére. Ez a digitális platform lehetővé teszi az ENYH-k

és a más európai uniós normákon nyugvó jogsegélykérelmek megküldését, átvételének, esetleges áttételének, befogadásának igazolását, és a teljesítés digitalizálható eredményének megküldését is. Mindez egy olyan zárt rendszerben történik, amelyben a hitelességet elektronikus aláírás biztosítja.

A csatlakozást előkészítő informatikai munkálatokat tesztidőszak, oktatóanyag kidolgozása, majd 2500 ügyészségi felhasználó képzése követte. A több mint 150 magyar ügyészségi szervezeti egység idén április 15-én egyszerre kezdte el élesben használni a rendszert, amely szinte egyedülállóan gyors és egységes csatlakozást jelentett. Ezt támasztják alá az első tapasztalatok is. A rendszer hatékony és kizárólagos használatát jelenleg leginkább az hátráltatja, hogy néhány tagállam nem vagy nem minden, a jogsegélyek fogadására egyébként hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságával szerepel a rendszerben. Mindazonáltal a kollégák az abban részt vevő partnerekkel elégedetten használják ezt a fordítóprogrammal is ellátott, költséghatékony, gyors és felhasználóbarát platformot.

Milyen digitális fejlesztések várhatóak a továbbiakban az ügyészség életében?

Az ügyészségi informatika ma már a szervezet egyik alapinfrastruktúrája, emellett az új elektronikus szakmai környezetek bevezetésével egyfajta paradigmaváltás folyamatának közepén áll. Az elektronikus kapcsolattartás, az elektronikus dokumentumkezelés, az ügyészek eljárásjogi részvételének telekommunikációs eszközökkel történő biztosítása egy 21. századi ügyészség működésének alapvető elemei. Ezek mind olyan kiemelkedően fontos szervezeti képességek, amelyek kialakítása, fenntartása, fejlesztése folyamatosan változó jogszabályi és technológiai környezetben történik.

Tehát önmagában a már meglévő képességeink fenntartása, javítása az üzemeltetés folytonossága mellett folyamatos fejlesztést is igényel. Egy példát említve: a bíróságokkal való elektronikus kapcsolattartás űrlaptechnológiáját érintő változások (ÁNYK – iForm), az elektronikus ingatlan-nyilvántartáshoz való hozzáférést érintő változások (eING) olyan kihívások, amelyek megoldása már rövid távon egyedi fejlesztést igényel. Emellett az ügyészség ügyviteli és iratkezelő informatikai rendszerének fejlesztése is folyamatos. Ezekben a területeken igyekszünk az igazságszolgáltatásban részt vevő többi szervezettel – elsősorban a bírósággal, nyomozó hatóságokkal – együttműködni, szorgalmazva a közös megoldásokat.

Magyarország Ügyészsége elkötelezett a korrupció elleni küzdelem mellett, amely hatékonyságának további javítása érdekében kiemelt cél a nyomozó ügyészség eljárásainak informatikai támogatása. Az információs társadalom

új erőforrása az információ, amelynek hatékony megszerzése, feldolgozása és hasznosítása helyzeti előnybe hozhatja a társadalmi résztvevőket. A nyomozás mindig is információk és adatok megszerzésére, feldolgozására irányult, e tevékenység informatikai támogatása magától értetődő. Olyan, a nyomozást, adatgyűjtést és adatelemzést támogató megoldások, eszközök beszerzését, összekapcsolását és fejlesztését tervezzük, amelyek más szervezetek nyomozó hatóságai előtt (például NAV, rendőrség) sem ismeretlenek már, tehát máshol már bizonyítottak. A tervezett ügyészségi nyomozást támogató, ügykezeléssel integrált modul fejlesztésétől gyorsabb, hatékonyabb információszerzést, adatelemzést és ezáltal még eredményesebb ügyészségi eljárásokat várunk.

Az informatika – általában véve – olyan szakterület, amelynek fő funkciója, hogy támogassa az emberi tevékenységet. Az ügyészségi informatika célja pedig az, hogy a – büntetőjog és közjogi – szakmai ügyészi munkavégzés mellett az ügyészi szervezet funkcionális szakterületeinek működését is támogassa. Az informatikára tehát úgy gondolok, mint eszközre, amely sosem öncélú, mindig valamire való. Ezért a korábban említett főbb fejlesztési irányok mellett folyamatosan vizsgáljuk, hogy az egyes szakterületek tevékenységének támogatását milyen informatikai fejlesztésekkel lehetne hatékonyabban biztosítani. Így például az igazgatási ügyvitel terén vagy az úgynevezett HR-es szakterületen, a személyügyi feladatok terén vannak elképzeléseink célzott fejlesztésekre.

A Legfőbb Ügyészség aktívan részt vett a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, közismertebb nevén a Be. megalkotásában. A törvény elfogadásakor tartott sajtótájékoztatón elhangzott, hogy a jogalkotó határozottabban álljon a bűncselekmények áldozatai mellé, és a sértettek jogainak hatékonyabb érvényesítésére vonatkozó szemlélet a szabályozásból is jobban tükröződjön. A törvényt módosítás óta eltelt öt év tapasztalatai alapján a módosítások milyen mértékben igazolták vissza a jogalkotó szándékát?

Az ügyészség olyannyira aktívan részt vett a Be. megalkotásában, hogy a munkálatokat két ügyész irányította miniszteri biztosként, illetve főosztályvezetőként az Igazságügyi Minisztériumban. Ezen kívül számos további ügyész került a minisztériumba ideiglenesen beosztásra, hogy a szakmai munkában részt vegyenek. Mindez azt is eredményezte, hogy az eltervezett célok gyakorlati megvalósítása az ügyészség számára egyszerűbb volt.

A Be. alkalmazása során az ügyészség kiemelt figyelmet fordít a sértettek jogainak védelmére, az eljáró ügyészek ezirányú instruálása, képzése folyamatos.

A gyakorlatban kiemelt jelentősége van annak, hogy amennyiben a sértett fiatalkorú, fogyatékkal élő, vagy nemi élet és nemi erkölcs elleni bűncselekmény

elszenvedője volt, akkor a törvény kötelező erejénél fogva, hatósági döntés nélkül különleges bánásmódot igénylő személynek minősül. Emellett, ha a személyes jellemzői, vagy a sérelmére elkövetett bűncselekmény jellege és körülményei indokolják, a büntető ügyekben eljáró hatóságok határozata teremti meg a jogalapot és egyben kötelezettséget a sértett kíméletét és védelmét jelentő intézkedések alkalmazására.

Az ügyészségi gyakorlatban különösen az emberkereskedelem, a bűnszervezetben elkövetett bűncselekmények, az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények sértettjei, illetve az olyan sértettek esetében kerül sor különleges bánásmód alkalmazására, akiknek a sérelmére hozzátartozója követ el bűncselekményt, vagy akik a bűncselekmény következtében ellenségessé vált lakókörnyezetben élnek. A Legfőbb Ügyészség az emberkereskedelem és kényszermunka sértettjeit érintően külön iránymutatásban hívta fel valamennyi ügyész figyelmét arra, hogy az ezen bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban a különleges bánásmód alkalmazása szinte kivétel nélkül indokolt. Az iránymutatásban megfogalmazott elvárást az ügyészek a nyomozó hatóságok felé közvetítik, és elmondható, hogy ma már nincs olyan emberkereskedelem és kényszermunka miatt indult büntetőeljárás, ahol a különleges bánásmód alkalmazása – amennyiben az indokolt, és azt a sértett nem utasította vissza – ne kerülne alkalmazásra.

Hiszem, hogy a különleges bánásmód alkalmazása nem kizárólag a törvény szövegének betartását és betartatását jelenti, hanem egy olyan szemléletet, attitűdöt, amelyet áthat a sértettek védelmének és jogaik érvényesítésének szándéka. Meggyőződésem, hogy többek között az ilyen irányú szemléletformáló képzések hatására az ügyészi szervezet elkötelezetté vált a leginkább kiszolgáltatott sértettek védelmére.

A törvény lehetőséget biztosít arra is, hogy a sértett segítő szervezetek közreműködését vegye igénybe az eljárás során, illetve a nyomozás során kép- és hangfelvétel készítése mellett tett vallomását a bíróság előtti eljárásban bizonyítékként lehessen felhasználni, megakadályozva a másodlagos áldozattá válást. Ezen eljárási lehetőségeket az ügyészség minden indokolt esetben szorgalmazza amellett, hogy a Be. biztosította további eszközökkel a sértett polgári jogi igényének is igyekszik érvényt szerezni.

A sértett eljárási cselekményeken való megjelenését segíti elő, hogy a sértett lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye is megalapozza a bíróság illetékességét, ha az ügyészség ennél a bíróságnál emel vádat. Legfőbb ügyészi utasítás biztosítja, hogy minél nagyobb számban kerüljön sor vádemelésre ezen különös illetékességi szabály alapján, ha a sértetti érdekek ezt megkívánják.

A büntetőeljárásban nyilvánvalóan nincs „sértetti elégedettség mérő”, az ügyészség azonban a büntetőeljárásról szóló törvény preambulumban írtaknak

megfelelően az eljárás valamennyi szakaszában, minden törvényes eszközzel törekszik a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésének biztosítására. Úgy gondolom, az a szemléletváltás, amely az új Be. megalkotásakor célként lebegett a jogalkotók szeme előtt, a gyakorlatban megvalósult, vagy legalábbis elindultunk azon az úton, amellyel ezt a célt el tudjuk érni.

Az ügyészség tudományos, kutató és képzési szerve az Országos Kriminológiai Intézet. A szervezetek közötti viszony mennyire hierarchikus, illetve kiszolgáló jellegű? Jelenleg mik azok a témakörök, amelyek alaposabb feltérképezésével az OKRI segíti az ügyészség munkáját?

Az OKRI közvetlen irányítását a legfőbb ügyész büntetőjogi helyettese látja el, a működésére vonatkozó szabályozást a legfőbb ügyész alakítja. Irányítási, szabályozási értelemben tehát a viszony természetesen hierarchikus. A tevékenységet illetően azonban hagyományosan két működési elv érvényesítésére törekszünk. Egyfelől az OKRI fontos feladata az ügyészségről érkező elvárások, az ügyészi, ügyészségi tevékenységet segítő elméleti munkák megvalósítása, a magas színvonalú ügyészi munka segítése. Ezek részben kifejezetten az ügyészség által felvetett, aktuális jogalkalmazási gyakorlatot érintő kérdések. Másfelől az intézet, az immár több mint félévszázados tradíciót folytatva, jelentős kriminológiai és kriminalisztikai vizsgálatokat, kutatásokat végez önállóan és nemzetközi együttműködések keretei között, amelyek eredményei nem csak az ügyészi munkában, de a tágabb értelemben vett büntető igazságszolgáltatásban és a büntető tudományok művelésében is hasznosulnak.

Az OKRI megalapítása óta elemzi a magyarországi bűnözés helyzetét, kutatásaival igyekszik feltárni a bűnözés okait, vizsgálja az elkövetőket, áldozatokat, mindezt annak érdekében, hogy segítse a büntetőeljárás, büntető igazságszolgáltatás résztvevőit, így az ügyészi munkát is. Példaként szeretném említeni az elmúlt évben befejeződött CRITCOR (Corruption risk, risk of corruption? Distinguishing criteria between petty and high-ranking corruption) projektet, amely nemzetközi kutatási együttműködés keretében vizsgálta a korrupció kockázatát, valamint a csekély súlyú, illetve a nagyobb kockázatú korrupció egyes kérdéseit.

Jelenleg is számos kutatást folyik az intézetben, amelyek eredményei az ügyészi munka során is minden bizonnyal hasznosulni fognak. Így például az OKRI vizsgálja a valóság bizonyításának vádlottat terhelő eseteit, a pénzmosás tipikus magyarországi elkövetőjének profilját, a terhelttel kötött megállapodás szerepét a bírósági határozat meghozatalában, valamint az okozott vagyoni hátrány megtérülésének lehetőségeit a költségvetési csalás miatti büntetőügyekben.

2022 augusztusától a szervezet élén új főigazgató áll prof. dr. Barabás Andrea Tünde személyében. Mennyiben változtatott ez a szervezetek közötti kapcsolat dinamikáján?

Dr. Barabás Andrea Tünde kiváló jogtudós, egyetemi oktató, aki hosszú idő óta része a tudományos közéletnek, ugyanakkor alaposan ismeri az ügyészség szervezetét, működését. A személye a biztosíték arra, hogy az imént említett célok maradéktalanul meg fognak valósulni.

Az ügyészségi munkát – fő profilját tekintve – inkább jogalkalmazói tevékenységnek mondhatnánk. Milyen témákban, területeken van helye leginkább az ügyészi állomány tudományos kíváncsiságának? Mennyire jellemző a kollégákra a tudományos életben való részvétel, mint például a doktori képzésben való részvétel, egyetemi oktatásba való becsatlakozás vagy tudományos publikálás? Ezen tudományos tevékenység folytatása során milyen szerepet tölt be a Belügyi Szemle?

Magam is tanszékvezető egyetemi tanár, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetőjogi Tanszékének vezetője vagyok. Ebből is eredően a leghatározottabban vallom, hogy az eredményes jogalkalmazói, így ügyészi munkához nélkülözhetetlenek az elméleti, dogmatikai alapok, a tudományos háttér. Mindez azt is jelenti, hogy véleményem szerint a tudományos kíváncsiság az ügyészek részéről minden olyan területen indokolt, amely bármilyen formában is szükséges a gyakorlati munkájukhoz: legyen az anyagi jogi, eljárásjogi kérdés, vagy érintsen akár valamilyen speciális területet (például drónok használatának jogi háttérét).

Az ügyészségen belül szervezeti szinten is nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy támogassuk a kollégák tudományos érdeklődését, fejlődését. Minden évben tudományos pályázatot hirdetünk Kozma Sándor, egykori budapesti királyi főügyész emlékére, majd az egyes kategóriákban érkezett számos pályázat közül választjuk ki azokat, amelyeket díjazásban részesítünk. Az utóbbi évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a kollégák nagy számban, magas színvonalú tudományos pályamunkákat készítenek.

Szintén említést érdemel a minden évben megrendezésre kerülő szakmai tudományos konferencia, amelynek keretében az ügyészek, alügyészek, ügyészségi fogalmazók különböző szekciókban tarthatnak tudományos előadást az általuk választott kutatási témában, és mutathatják be eredményeiket.

A Legfőbb Ügyészség Személyügyi és Továbbképzési Főosztálya minden év szeptemberében kimutatást készít arról, hogy az induló tanévben mely kollégák

tanítanak valamely egyetemen. Mindig örömmel és büszkeséggel tölt el, amikor látom, hogy milyen hosszú a névsor, és minden alkalommal reménykedem abban, hogy a következő évben még a korábinál is hosszabb lesz. Ugyanígy hosszú listát lehetne írni arról, hogy mely kollégák szereztek vagy éppen szereznek mostanság tudományos fokozatot.

A Belügyi Szemle, amely Magyarország egyik legnívósabb tudományos folyóirata a jogtudomány és a rendészettudomány területén, két szempontból is nagyon hasznos az ügyészség számára. Egyrészt a megjelent színvonalas írások forrásként szolgálnak akár a gyakorlati munka során felmerülő kérdések megválaszolása, akár tudományos kutatás során. Másrészt kiváló fórum arra, hogy a tudományos tevékenységet is folytató kollégák az írásaikat megjelenessék, és ezáltal gondolataikat megosszák a szélesebb tudományos közélettel is. Halkan jegyzem meg, hogy annak idején – az 1980-as években – az én első tudományos igényű tanulmányom, amelyet a számítógépes bűnözésről írtam, ugyancsak a Belügyi Szemlében jelent meg.

Legfőbb ügyész úr vezetői és oktatói feladatai teljesítését követően mivel tölti szívesen a szabadidejét?

A szellemi és fizikai kikapcsolódás is fontos szerepet játszik abban, hogy valaki a hivatását gyakorolva ne égjen ki, és a saját maga által is támasztott követelményeknek meg tudjon felelni. Fiatal koromtól kezdve nagyon sokat olvasok, minden irodalmi műfaj érdekel, ideértve a színvonalas detektívregényeket is, amelyek akár a munkához is adhatnak ötleteket. Amikor teljesen ki akarom szellőztetni a fejem, akkor leginkább futok vagy kirándulok. Még ma is szívesen túrázok a hegyekben, bár az ifjúkori sátorozást az erdő közepén már nem vállalom. Amikor pedig alkalmam adódik rá, szívesen teszek egy-egy felfedezőutat külföldön, alapvetően Európában.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Dános V. & Szabó Cs. (2023). „Folyamatos fejlődés és tanulás szervezeti és egyéni szinten egyaránt” – interjú Prof. Dr. Polt Péter legfőbb ügyész úrral. *Belügyi Szemle*, 71(8), 1517–1530. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.11>